

65 YAŞ ÜZERİNDEKİ BİREYLERİN EVLİLİK ALGILARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ÇALIŞMA

A Sociological Study on the Perceptions of Marriage of Individuals Over 65 Years of Age

Dolunay ŞENOL¹
Sümeyye GEDİK²

Araştırma / Research

www.toplumvekultur.com

<https://doi.org/10.48131/jscs.1730446>

Başvuru/Received 30.06.2025

Kabul/Accepted 07.10.2025

Sayfa/Page 1-26

¹Prof. Dr.

Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

dolunay_senol@yahoo.com

ORCID:0000-0003-3716-0430

²Doktora Öğrencisi

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

ORCID: 0000-0001-5512-2265

Atıf/Citation:

Şenol, D., & Gedik, S. (2025). 65 yaş üzerindeki bireylerin evlilik algıları üzerine sosyolojik bir çalışma, *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (16), 1-26

Öz

Bütün toplumlarda var olan aile kurumu, içinde bulunulan dönem ve toplumsal yapılanmalardan etkilenmektedir. Farklı yaş grupları ve cinsiyetlerdeki bireylerin aile içi işleyişe bakışları farklılıklar ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, Dünya Sağlık Örgütü tarafından yaşlılık sınırı olarak kabul edilen 65 yaş ve üzerindeki bireylerin evliliğe bakış açılarının nasıl olduğu araştırılmak istenmiştir. Her yaş grubu için farklı açılardan önemli olan evlilik kurumunun 65 yaş ve üzerindeki bireyler açısından önemi ve içinde bulunulan toplum yapısından etkilenip etkilenmedikleri bireylerin ifadeleri üzerinden değerlendirilmiştir. Bu amaçla Kırıkkale merkezinde Hüseyin Kahya Parkı veya diğer adı ile Yaşlılar Parkı olarak bilinen parka gelerek zamanlarının bir kısmını geçiren yaşlılarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 65 yaş ve üzerinde olan ve rastgele örneklem yöntemi ile kendilerine ulaşılan 21 görüşmecinin evlilik ve evlilik rolleri ile ilgili düşünceleri, neden evlendikleri, evlilik beklentilerinin ne/neler olduğu, bekarlık hakkındaki düşünceleri ve zihinlerindeki evlilik algılarının ne/neler olduğu ile ilgili sorular yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla katılımcılara sorulmuştur. Görüşmelerden elde edilen veriler üzerinden yaşlıların evliliğe yüklemiş oldukları anlam ve evlilik algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yaşlılığın artış gösterdiği son dönemlerde değişen topluma ne kadar uyum sağlayabildikleri, evliliğin yaş gruplarına göre farklı anlamlar taşıdığı gerçeği ortaya konmak istenmiştir. Aile yılı olarak adlandırılan 2025 yılında yaşlıların evlilik algıları üzerinden, tecrübeleri de dikkate alınarak toplumsal yapılanmayı destekleyip toplumun güçlendirilmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir. **Anahtar Kelimeler:** Evlilik, Yaşlılık, Yaşlılarda evlilik algısı, Toplumsal yapılanması

Abstract

The family institution, which exists in all societies, is affected by the period and social structures in which it is located. Individuals of different age groups and genders have different perspectives on family functioning. In this study, it was aimed to investigate the perspectives of individuals aged 65 and over, which is accepted as the age limit by the World Health Organization, on marriage. The importance of the institution of marriage, which is important from different perspectives for each age group, for individuals aged 65 and over and whether they are affected by the social structure they are in, was evaluated through the statements of individuals. For this purpose, interviews were conducted with elderly people who come to the park known as Hüseyin Kahya Park or Elderly Park in the center of Kırıkkale and spend some of their time there. Questions were asked to the participants via a semi-structured interview form regarding marriage and their thoughts on marriage, why they got married, what their expectations of marriage are, their thoughts on being single, and what their perceptions of marriage are, from 21 interviewees who were 65 years of age and older and were reached through a random sampling method. The meaning that the elderly attribute to marriage and their perceptions of marriage were explored to be revealed through the data obtained from the interviews. It was aimed to reveal how well they can adapt to the changing society in recent times as the proportion of the elderly population has increased and the fact that marriage has different meanings according to age groups. In 2025, which is called the Year of the Family, it is aimed to support social structuring and contribute to the strengthening of society through the perceptions of marriage of the elderly, considering their experiences. **Keywords:** Marriage, Elderly, Perception of marriage in the elderly, Social structure

Giriş

Yaşlılar, 21. yüzyılda teknolojik gelişmelerin hızına yetişme ve gençlerle uyum içinde yaşam standardını yakalamada önemli sorunlar yaşamaktadırlar. Günümüz yaşlıları, modern yaşamın Türk kùltürüne entegrasyonunda ve ailenin değişimine ayak uydurmada yaşamış oldukları güçlükler nedeniyle daha çok yalnızlaşmıştır. Bundan dolayı yaşlıların evlilik ve aile içindeki konum ve statüleri değişmiştir. Yaşlı bireyler aile içinde kendilerini daha pasif hissetmeye ve buna bağlı olarak hem aile hayatında hem sosyal yaşamda özgüven kaybı yaşamaya başlamışlardır (Polivka, 2000, ss.229-230). Bunun yanında çekirdek aile yapısının ve kentleşmenin artışı ile yalnız yaşayan, çocukları ile iletişimleri azalan yaşlıların bakım ve korunma ile ilgili muhtaçlıkları artmıştır. Bu nedenle huzurevi, evde bakım, gündüzlü bakım evleri gibi yaşlı bireylerin yaşamını destekleyen ve üstlenen özel ve devlet hizmetleri artmıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının verileri incelendiğinde; 2002 yılında 63 huzurevinde 4.952 yaşlı bu hizmetten faydalanmaktayken 2023 yılında huzurevi sayısı 169'a yükselmiş ve 14.428 yaşlı birey bu hizmetten faydalanmaya başladığı görölmektedir. Bakanlığa bağlı hizmet veren 169 huzur evine ek olarak 268 Özel Huzurevi ve buradan hizmet alan 13.061 yaşlı birey bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, Belediye gibi diğer resmî kurumların sahip olduğu huzurevi sayısı 21 olup bunlardan hizmet alan yaşlı sayısı 1.843 olarak tespit edilmiştir. Bu durumda

2023 yılında toplam 29.332 yaşlı birey, 458 huzureviden yatılı olarak hizmet almaktadır (ASHB, 2023, s.86).

Yaşlı bireylerin sayısındaki artış, yaşlılığın ÷lkenin önemli problemlerinden birisi olmasında etkili olduğu için bu yöndeki çalışmaların sayısında önemli artışlar olmuştur. Sadece 'Türkiye' de değıl, dünyada da yaşlı sayısındaki artış, yaşlılığa ilişkin yasa ve mevzuatlar oluşturulmasında etkili olmuştur. Yaşlı sayısındaki artış; aynı zamanda toplumdaki sosyal yaşamın yeniden düzenlenişini, refah seviyesini, sağık problemlerinin topluma yansımalarını, aile ilişkilerinin yeniden inşa edilme sürecini yakından etkilemiştir. Yaşlı bireylerin, sosyal yaşama aktif bir şekilde katılımları için yaşlılık dönemine ilişkin yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Böylece yaşlılığın bir bilim olması yönünde zemin oluşturulmuştur.

Yaşlı bireylerin günümüze entegrasyonu ve sosyal ihtiyaçlarının giderilebilmesi için yaşlı bireyler ile yapılan saha çalışmaları da günümüzde hız kazanmıştır. Bu çalışma onlardan birisi olup yaşlı bireylerin evlilik ve aile ile ilgili tecrübeleri, evlilik ve aile hayatına alışma süreçlerin öğrenilmesi hedeflenmiş ve bu yönde görüşmeler gerçekteşirilmiiştir. Yapılan görüşmeler göstermektedir ki, geleneksel yaşamın zorunluluğu içinde yapılan evlilikler çoğu zaman, ailelerinin talebi ile ve küçük yaşta gerçekteşirilmiiştir. Bu nedenle evlilikler bir görev veya rutin halini almıştır. Evlilik yaklaşık 50-60 yıl önce üreme ve iş ortaklığı için gerçekteşirilen, her iki cinsin de birbirleri ile ömür boyu sürdürmek zorunda oldukları bir ilişkiye dönüşmektedir. Benzer şekilde yaşlı bireyler evliliğı genel itibariyle yuva kurmak, çocuk doğurmak, anne veya baba olmak gibi duygudan uzak somut gerçekteşikler ile tanımlamıştır. Bu durum geleneksel toplumlarda evliliğın; kadın ve erkeğın cinsel kimliklerinden uzak toplumsal cinsiyet rolleri üzerine gerçekteşirilen bir eylem, ritüel olduğu gerçekteşliğini ortaya çıkarmaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Yaşlılık ve Evlilik

Yaşam seyri perspektifinden ele alındığında bireyler doğar, büyür ve ölürler. Yaşam seyrinde bireylerin içinde bulunduğu süreç yeniden inşa edilebilir. Yaşam seyri içinde bulunan evlilik, aile kurmak, çocuk büyötmek gibi olgular sırasıyla gerçekteşmek zorunda olmadığı gibi sadece bir kez de gerçekteşmeyebilir. Evlenmek ve aile olmak, yaşam seyrinin en önemli aşamalarından olmakla birlikte evliliğın farkında olmak yaşam seyrini anlamlı kılmaktadır (Akış ve Korkmaz Yaylağıl, 2021, s.281). Geleneksel aile yapısında evlenmiş yaşlı bireylerin evliliğı yalnızca bir görev olarak gördükleri, bu görevin kadınlar için çocuk doğurarak ve ev işlerini yaparak icra edildiğı; erkekler için

de evi geindirerek ve aile üyelerini kimseye muhtaç etmeyerek sağlandığı fıkırinde oldukları gör÷lmektedir.

Evlilik kurumu erkek ve kadının bir m÷r boyu sürdürmek için aynı yastığa baş koyarak gerçekleştirdikleri duygusal, sosyal, toplumsal bir müessesedir (Cüceloğlu, 2021, s.15). İçinde bulunulan dönemin ve toplumsal şartların bireylerin dolayısı ile de ailelerin hayatlarına önemli yansımaları olmaktadır. Bugün 65 yaş üzerinde olan bireylerin içinde bulundukları dönemin aile kurumuna olan bakış açılarının belirleyici olduğu dikkati çekmektedir. Günümüzde 65 yaşının üzerinde olanların çocukluk ve gençlik yıllarındaki dönemde 1900-1950’li yılların başlarında hem dünya hem de ÷lke genelinde yaşanılan görece yoksulluk, erkekleri maddi kaygıların yükünden dolayı erken yaşta çalışma hayatına girmeye yöneltirken kadınların okula gönderilmemeleri, erken yaşlarda evlendirilmeleri, sosyal hayatın gerisinde kalmalarında belirleyici olmuştur. Hem kadınların hem de görece erkeklerin eğitim seviyelerinin düşüklüğü onların yaşama tutunmalarında, hayata bakış açılarının şekillenmesinde etkili olurken bu durum aile hayatlarını ve toplumsal yapılanmaların bugünlerini de şekillendirmiş gör÷n÷yor.

Günümüzün yaşlı bireyelerinin genellikle erken yaşlarda evlenmiş oldukları ve bu nedenle henüz ergin olmadıkları yaşlarda erken evlilik yaparak arkadaş ve akraba çevrelerinden kopmaları, evlilik gibi zor ve karmaşık bir eylemin içine girmeleri, onların sağlıklı bir şekilde sosyalleşmelerinin önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Bununla birlikte yaşlıların evliliğe bakış açıları, diğer yaş gruplarına göre nispeten farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda erken yaşta evlilik yapmış yaşlı bireyeler ve her iki cinsiyet için evlilik kavramı; baskı, korku, zorundalık ve külfet gibi ortak anlamlar taşımaktadır. (Tuna-Uysal, 2024, s.386). Özellikle cinsel deneyimin az olması hatta evlilik öncesi çoğu kez mümkün olmaması, mümkün olması halinde de cezalandırılması, bekaretin namus ile ilişkilendirilmesi ve korunması gereken bir unsur olarak varlığını koruduğu dönemlerde evlenen yaşlı bireyeler için cinsellik sadece eşlerin birbirleriyle yaşamaları gereken bir tecrübe olarak nitelendirilmiştir (Ozansoy-Tunçdemir, 2022, s.324).

Günümüz ‘Türkiye’ sinde çeşitlenen; eşcinsel, nikah dışı evlilik ilişkileri yaşlı bireyelerin ayıp saydıkları, uzak durdukları ve kınadıkları bir eylem haline gelmiştir. Boşanmanın dahi yadırgandığı dönemsel farklılıklar, yaşlı bireyelerin diğer bireyeler ile ilişkilerini sınırlandırırken, kendi evlilik ilişkileri üzerinden genç bireyelere sürekli rehberlik yaptıkları gözlemlenmiştir (Yalçın, 2024, s.661). Buna rağmen gerçekleşen boşanma ve parçalanmış aile figürleri, yaşlı bireyelerin yaşam, toplum ve aile dinamiklerini temelinden sarsmakta ve evliliğin geçici, gözden çıkarılabilir bir süreç olmadığına ilişkin yorumlarıyla ters düşen bir hayatın içinde yaşamak zorunda kaldıkları zaman zaman çelişki yaşamalarında etkili olmaktadır. Yaşlı bireyelerin yansıtmakta olduğu geleneksel aile yapıları ile

günümüz 'Türkiye'sinin sahip olduğu modern aile yapıları, kuşak çatışmalarına zemin oluşturabilmektedir. Yaşlı bireylerin eleştirisi en çok aile bütünlüğünü bozduğu gerekçesiyle evlilik dışı birlikte yaşamlara olmaktadır (Cherlin, 1978, s.34). Kendi alışık oldukları aile sisteminin dışında karşılaşmış oldukları yeni yaşam şekilleri, onların karşı duruşlarına dolayısı ile de kuşaklar arası çatışmalara dönüşebilmektedir.

Geleneksel aile yapısında, evlilik olgusunu gerçekteştiren yaşlı bireyler arasında eş seçimi, gelir, statü vb. erkekler lehine eşitsiz tutum ve algıların olduğu bilinmektedir. Yaşlı bireyler, evlilik süreçlerinde evlenecekleri bireyleri seçme haklarının olmamasından kaynaklanan sebeplerle pek çok mağduriyetler yaşamışlar erkekler, kadınlara oranla bu noktada biraz daha şanslı olsalar da her iki cins de çoğu zaman mağduriyetler yaşamıştır (şenol ve Kılıç, 2021, s.190). Boşanma ve aile içi şiddet üzerine yapılan başka bir çalışmada da (Gedik, 2024, s.214) erkeklerin genellikle eşleriyle severek evlendikleri, kadınların ise görücü usulü evlilik yoluna girdikleri ifade edilmektedir. Bu durum çoğu kez kadının seçilen, razı olan, erkeğin de seçen konumunda olmasından kaynaklanmıştır.

Geleneksel toplum yapısında kadınlar evlendikten sonra da dezavantajlı konumda olmaya devam etmektedirler. Eşlerinden ayrılma, eşlerinin onları terk etmesi veya eşlerinin ölmesi durumunda kadınların "dul" statüsü ile nitelendirilmeleri bu noktada belirleyici olmaktadır. Yaşlılar arasında eşlerinin hayatlarını kaybetmelerinden kaynaklı "dul" statüsündeki birey sayısı, yaşın ilerlemesi ile artış göstermektedir. Ancak "dul" statüsü erkeklerden çok kadınlar için kullanılmaktadır. Çünkü erkekler, toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı kadınların sorumluluğuna verilen ev işlerinden anlamadıkları ve yapamadıkları gerekçesi ile bunları yapacak başka bir kadına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum yaşlı erkekleri başka bir evliliğe götüren temel neden olarak gör÷lmektedir. Böylece "dul" statüsü yaygın olarak kadınlar için kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Oysa eşi vefat etmiş bireyler erkek kadın fark etmeksizin "dul" olarak nitelendirilmektedir (Keser, 2019, s.752). Ancak toplumun kabulü ve doğruları bireylerin çoğu kez tercihlerinin önüne geçmektedir. Bu durum erkeklerin yaşamın tüm evrelerinde evlenmeyi tercih etmelerinde belirleyici bir unsur olmaktadır.

Erkek ve kadınlar evliliğe ilişkin rol ve sorumluluklarını henüz çocuk yaşlarda toplum ve aile içinde öğrenmektedirler. Birey evlendiğinde, öğrendiği şekliyle evlilik sürecini yürütmeye başlar ve böylece zaman içinde ailenin kendi dinamikleri oluşur. Yaşlı bireyler, geniş bir aile içinde bu dinamiklerin kurucusu ve taşıyıcısı olarak statü kazanmaktadırlar (Akkaş, 2024, ss.103-104). Ancak yaşlı bireylerin yaşam deneyimleri, öğretileri, evlilik ve aile kurmaya ilişkin bilgi ve tecrübeleri modern toplumdaki yetişkin veya genç bireylerden farklı olduğu için yaşlıların evlilik ve aile kurmaya karşı genellikle anlam kaybı yaşadıkları gör÷lmektedir (Pamuk, 2018, s.81). Yaşlıların evlilik

kavramına karşı anlam kaybı yaşamalarının en temel sebeplerinden biri de toplumsal cinsiyet rollerinin eskiye nazaran daha karmaşık ve eşitlikçi bir yapı kazanmış olmasıdır.

Bireyler toplumsal cinsiyet rollerini çocukluklarında öğrenir ve eylemeye başlarlar. Evlilik toplumsal cinsiyetin net bir şekilde fark edildiğı bir konumdur. Evlilik içinde erkekler; eve para getiren, evi geçindiren, güçlü duran baba figürünü oynarken kadınlar; ev içi işleri düzenleyen, çocuk doğuran ve büyüten, yemek, çamaşır işleri ile uğraşan naif ve kırılgan bir görünüme sahiptirler. Bu nedenle evlilik ve aile içinde roller paylaşılmaz her cins kendi üzerine düşeni ve görevini icra eder. Bu durumda yaşlı bireylerin tabi oldukları evlilik ilişkileri, çiftlerin ortak paylaşım alanlarını yok eder ve evlilik ilişkisini çıkar ilişkisine dönüştürebilir (Akkaş, 2024, s.109).

Evli olan yaşlı bireylerin evlilik olgusuna daha yüksek değeri attettikleri gör÷lmektedir. Yaşlılar, yaşlılığın getirdiğı güç ve sağık kaybı karşısında eşleriyle birbirlerine destek vermek ve yaşamlarını birlikte idame ettirmek ve eşleri sayesinde yalnız kalmaktan kurtuldukları için evliliğeri karşı farklı bir anlam yüklemekte ve evliliğinin bozulmasından daha çok endişe duymaktadırlar (şentürk, 2020, s.39). Burada uzun yıllar hayatı birlikte paylaşmış olmanın getirmiş olduğı alışkanlıkların rolünü de unutmamak gerekir. Yaşlı kuşak genç kuşağeri göre görece daha erken yaşlarda evlenmiş olduğı için çoğı kez birlikte geçeri bir ömür sonrasında yalnız kalmanın korkusunu yaşıyor olmalarını anlamlandırmak çok daha kolay olmaktadır.

Başka bir yönüyle yaşlılık, ekonomik olarak kırılgan bir dönemi ifade etmektedir. Bu ekonomik kırılganlık süreci en çok kadınları etkilemektedir. Çünkü 65 yaş ve üzeri bireylerin iş yaşamının da sona erdiğı süreci ifade etmektedir. Bu da özellikle yaşlı bireylerin ekonomik olarak yoksunluk çektikleri veya çekecekleri anlamına gelmektedir. Ekonomik yoksunluk, eşini kaybetmiş yaşlı kadınların, evlenme talebinde bulunmasında teşvik edici bir olguya dönüşmüştür (Duruel ve Avşar Arık, 2023, s.340).

Modern yaşamın içinde sıkışmış kalmış olan yaşlı bireyler, geleneksel toplum yapısının taşıyıcı rolünü üstlenirken diğeri bireylerin mobbingine de maruz kalmaktadırlar. Evlilik yaşlı bireyler için toplumsal bir norm, gerçerileştirilmesi gereken bir usul iken günümüzde evlilik severek, görev paylaşımı yaparak, birlikte çalışarak ve birlikte eylemde bulunarak gerçerileştirilen bir süreç dönüşmüştür (Efe ve Aydemir, 2015, s.200). Günümüz evliliklerinde; çocuklarının bakımını tek başına gerçerileştiren babalar, çay demleyen, sofraya hazırlayan, eşine evdeki temizlikte yardım eden erkekler; geleneksel yapıdaki yaşlı bireylere şaşırtıcı gelmekte ve dönemi karışık, gelenek ve göreneklerin gerçerileştirilmediğı, görev ve sorumlulukların birbirine karıştığı bir süreç olarak nitelendirdikleri gör÷lmektedir.

Yaşlıların bilinçsiz olarak evlenmelerinden dolayı kültürel, sosyal, yaşa veya aile yapısına bağlı anlaşmazlıklarının daha fazla olduğu, bunun yanında eşlerin birbirlerini tolere etme eşiğinin de daha yüksek olduğu bilinmektedir. Evliliğin sevgiye ya da anlaşmaya bağlı olarak değil de büyüklerin kararı ve uygun görmeleri ile gerçekleştirilmesi, son tahlilde halen evli olan yaşlı bireyler arasında birbirlerine karşı tahammülsüz tutumları artırmaktadır (Dağlı, 2018, s.512).

Yaşlıların emeklilikle birlikte iş yaşamından ayrılarak eve dönmeleri, artık yetişkin olan çocukların evden ayrılmaları ve yaşlı çiftlerin yalnız kalmaya başlamaları, yetişkin çocukların aile içine müdahalesi gibi birçok problem, yaşlı bireylerin mensubu olduğu aile içinde gerçekleşmektedir. Bu tür sorunlar ile başa çıkmakta zorlanan çiftler yalnız kalmakta ve sorunları genellikle eşleri ile çözmeyi tercih etmektedirler (Gürdaş, 2017, ss.33-34). Yaşlılık dönemi; bireylerin toplumsal cinsiyet rol ve sorumluluklarından terfi ettikleri, erkeklerden beklenen kazanma, kadınlardan beklenen eylemde bulunma, güzel olma gibi durumların son bulması onları eşlerine daha çok bağlamaktadır. Çünkü kadın beğenilmek için sahip olduğu güzelliği erkek de kazanmak için sahip olduğu gücü kaybettiği için eşine daha fazla ihtiyaç duymaya başlamaktadır (Krekula, 2021, ss.60-61). G ldaş (2017, s.32)  alışmasında bireylerin mutluluk düzeylerinin eşleri ve diğer aile  yeleri ile aralarındaki ilişkinin olumlu seyri ile bağlantılı olduğunu tespit etmiştir.

Yapılan bir diğer araştırmada yaşlı bireylerin sosyal medya platformunda kendi adlarına hesap oluşturarak flört etme davranışlarının nedenleri araştırılmıştır. Burada kadın ve erkek yaşlı bireylerin amaçlarının farklılaştığı g r lm ştir. Erkek bireylerin daha çok beğenilme, onaylanma, gücü hissetme vb. arzu ve isteklerinin olduğu, yaşlı kadınların daha çok ekonomik yeterlilik elde etmek için sosyal medya platformlarını kullandıkları gözlemlenmiştir (Tansel, 2023, ss.159-160). Buradan hareketle evliliğin asıl amacını gerçekleştirememiş yaşlı bireylerin dönemin sunduğu duygusal ilişkilerden etkilendikleri ve karşı cins tarafından onaylanma, beğenilme arzusu içine girdikleri dikkati çekmektedir. Yaşlı bireylerin yetişkin oldukları ve evlendikleri geleneksel yapı içinde eşine güzel bir söz sarf etmek dahi ayıp karşılandığı için evliliğin duygusal boyutunu yerine getirememiş olmaları farklı duygusal arayışların içine girebilmelerinde etkili olmaktadır. Öte yandan ekonomik bir gelir karşılığında çalışmamış yaşlı kadınlar daha önce de bahsedildiği üzere eşlerinin kaybını aynı zamanda ekonomik gelirden yoksun kalma olarak algılamakta ve yeni ekonomik gelir kaynağı arayışlarına girmektedirler. Dolayısıyla günümüzde evliliğin anlamının yaşlı bireyler için önemli bir değişime uğramış olduğunu belirtmek gerekir.

1.2. Yaşlı Bireyler İçin Aile ne Anlam İfade Ediyor?

Aile; bilindiği üzere toplumun en temel yapı taşı, bireyleri diğerlerinden ayıran normatif bir unsur, bireylerin kendilerini ait hissettikleri, korundukları bir yaşam alanıdır. Bunların dışında toplumda olan bitenleri bireylerine entegre etme ve yerleştirme de ailenin en önemli işlevlerindendir. Değişen ve dññřen dünya dñzeninde değişime ayak uydurarak aile üyelerini bu değişime adapte edecek olan yine ailenin kendisidir. Ailenin bu denli önemli işlevleri varken aile içinde yer alan yaşlı bireylerin entegrasyonu ailenin başlıca gñrevlerinden biri olarak gñr÷lmektedir. Ancak geleneksel aile yapısından modern aile yapısına geçişte bilgisiz ve tecr÷besiz kalan aile bñy÷kleri (babaanne, dede, anneanne vb.) kendilerine akıl danışılan, aile içinde en y÷ksek stat÷ye sahip olan bilgili ve tecr÷beli birisi olmaktan çıkıp diğer aile bireylerinden yardım alan, sosyal yaşama katılımda ve diğer g÷ndelik işlerini yapmada desteğe ihtiyaç duyan bir pozisyon kazanmıştır (Engin, 2022, s.125).

Yaşlı bireyler fiziksel zayıflıkları sebebi ile yaşamdan önemli ölç÷de dışlanabilmektedirler. Ancak yaşlılar sosyal yaşamın içinde rollerini sadece yerine getiren değil aynı zamanda kuşaklara öğreten ve rol model olan konumundadırlar. Gelenekseli yaşatmak isteyen yaşlı bireylerin modern yaşamdan dışlanmaları kùltür aktarımının yavaşlamasına, kuşaklar arası aktarımın ve toplumsal yapının devamlılığının da önemli oranda zarar gñrmesine yol açabilmektedir (Phillipson ve Allan, 2004, ss.137-138). ocuklarından, torunlarından ayrı kalan yaşlılar, tecr÷belerini aktaramadıkları gibi toplumsal yapılanmaların devamlılığının sağlanması da önemli rol oynayan başta toplumsal cinsiyet rolleri, yazılı ve yazısız kuralların aktarımı gibi fonksiyonlarını da yerine getiremez hale gelebilmektedirler.

Aile, geçmiş ile geleceği etkileyebilen bir g÷ce sahip ve toplumun gelişmişlik dñzeyinden etkilenen ve aynı oranda içindeki üyeleri de etkileyen bir konumda bulunmaktadır. Bu nedenle aile dinamikleri gerek yaşlılar gerekse gençler için önemli bir dññř÷m÷ meydana getirmektedir. Öte yandan aile yaşlı ve gençleri bir arada tutan, ortak mñřterekte toplayan, değer yargılarını değiştiren ve entegre eden bir pozisyonadadır. Değişen ve dññřen dünyada aile, değişimin en belirgin gñr÷ld÷ėü yerdir. Çünkü aile içinde hem geleneksel yapıyı temsil eden yaşlı bireyler hem de modern yapıyı temsil eden genç bireyler aynı anda bulunabilmektedir (Macit, 2020, s.154).

Geleneksel aile, yani yaşlı bireylerin evliliklerini yaptıkları dñnemdeki yaygın aile şekli, genellikle iki farklı cinsiyete sahip bireylerin evlenerek oluşturduğu yapıda edindikleri norm ve değerleri, ailenin yeni üyelerine aktararak s÷rd÷rdükleri bir ilişkiler ağını oluşturmaktadır. Gñn÷m÷zde her ne kadar aile yapısı çekirdek bir gñr÷n÷m kazanmış olsa da kuşaklararası aktarım için yaşlı bireylerin aile içinde varlığını koruması ve ailenin en kù÷k bireyleriyle ilişkilerini s÷rd÷r÷yor olmasından

dolayı geleneksel yapısının çoğu yerde sürdürölüyor olduğu görölmemektedir (Özdemir, Vatandaş ve Torlak, 2009, s.8). Ancak günümüzde özellikle bireyselleşmenin artış göstermesinden kaynaklanan sebeplerle çekirdek hatta tek ebeveynli ile şekillerinde artış görölmemektedir. Bu durum, yaşlıların aile içinde gittikçe yalnızlaşma ve güven sorunu yaşamalarında etkili olmaktadır. Bu nedenle yaşlıların birçoğu, eşlerinin vefatlarıyla birlikte yetişkin çocuklarının yanına gitmeyi veya onların yanlarına gelmelerini tercih etmekte ya da kendi evlerinde onlardan destek alarak yaşamaya devam etmektedirler. Geleneksel aile yapısında bireyler için aile bir sığınak, güven duyulan bir mekân konumundadır. Bu yüzden ailedeki birey sayısının azalmaya başladığı 65 yaş ve üzeri bireyler için aile oldukça önem arz etmekte (Tekin, Baygeldi, Erbaş ve Aygün, 2024, ss.13-14) ailenin kaybı, önemli sorunlara kaynaklık teşkil etmektedir.

Bunların dışında geleneksel aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş ile yaşlı bireylerin bakımını ve gözetimini sağlayacak yetişkin çocuklar evden ayrılmış ve yaşlıları yalnız bırakmışlardır. Öte yandan kadının da çalışma hayatına girmesi yaşlı bireylerin bakımını üstlenecek “gelinleri” ortadan kaldırmıştır. Geleneksel yapıda çok önemli olan aile, modern toplumlarda yaşlı bireyler için aynı değeri ve önemi (Tekin vd., 2024, s.15) taşımaya devam etmekle birlikte, farklı bir boyut kazanmıştır. Yaşlılığın getirdiği, birçoğ sağlık problemi, sağlıklı olma halini kaybetme, unutkanlık, fiziksel olarak yavaşlamış olmak, modern yaşamın ve teknolojik gelişmelerin getirdiği unsurların kullanımında rehberliğe ihtiyaç duyma gibi dezavantajlı konumları nedeniyle yaşlı bireyler her zamankinden daha çok aileye ihtiyaç duymaya başlamışlardır (şentürk, 2020, s.130). Modern dönemde aile yapısının zaman içinde parçalanmaya başlaması, aynı dönemde yaşlıların aileye ihtiyaç duyuyor olmaları, aile ile ilgili düşüncelerin yaşlı ve gençler açısından farklı anlamlara dönüştüğünün ve kuşak çatışmalarının olduğunun bir göstergesi olmuştur (Kalaycı ve Sütçü, 2023, s.66). Oysa ister çekirdek aile yapısı olsun ister geleneksel aile yapısı olsun bir aile içinde kültürel aktarımın sağlanması, kuşaklararası ilişkilerin kopmaması ve düzenlenebilmesi için yaşlı bireyin bulunması oldukça önemi bir sorunu çözüme kavuştururken (Özer vd., 2021, ss.61-62), bu durum gençler için özgürlüğün ve bireyselliğin önündeki önemli bir engel olarak görölmemektedir.

Yaşlılık sürecinin uzaması, eşini kaybeden yaşlı bireylerin yalnız kalma ihtimalini artırmakta ve tek bireyli aile kavramını ortaya çıkaracağı düşünölmemektedir. Eşleri ile yaşayan yaşlı bireylerin birbirlerine destek olacakları süre de buna bağlı olarak oldukça uzamaktadır. Bu süreçte yaşlı çiftler arasında boşanma ve yeniden evlenme süreçlerinin söz konusu olması beklenmektedir (Taşcı ve Görgün-Baran, 2023, s.45). Boşanma sürecine giren veya eşini kaybeden yaşlı bireyler ekonomik yoksunluk veya duygusal boşluklar nedeniyle evsiz kalabilmekte ve aile kavramının dışına çıkabilmekteirler.

Evsiz yaşlılar ile yapılan çalışmada yaşlı bireylerin daha önce evli oldukları, çocuklarının evlendirilmesi, bakımı, para kazanmak vb. sebepler nedeniyle ekonomik yoksunluk çektikleri, özellikle eşlerinden boşanma veya eşlerinin onları terk etmesi nedeniyle duygusal boşluk yaşadıkları ve yaşam standartlarının bozulduğu tespit edilmiştir (Gürel, Karaman ve Yaman, 2024, ss.758-761). Bu da yaşlılar için aile kavramının ne denli önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Ayrıca geçim sıkıntısı, ekonomik kazanç sağlamanın sadece erkeklerin üzerine yüklenmesi, erkekleri bunalıma sokmakta ve sosyal yaşamdan zaman içinde koparabilmektedir.

Hem emeklilik ücretleri hem yaşlı kadınların geleneksel yapıda ücretsiz aile işçisi olarak çalışmış olmalarından dolayı emekliliğe ilişkin bir gelirlerinin olmaması, yaşlılığa bağlı kronik rahatsızlıkların varlığı nedeniyle iş yaşamına aktif katılımın sağlanamaması gibi nedenlerle yaşlılar, toplumdaki yoksul kesimin çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Ekonomik yoksunluk hali de evliliği temelinden sarsan ve bireylerin birbirlerine karşı saygılarını azaltan bir rol oynamaktadır (Keser, 2019, s.747). Ancak geleneksel aile yapılarında tatmin olmak, aza kanaat etmek ekonomik ölçütün mihenk taşı olduğundan yaşlı bireylerin ekonomik yoksunluğa karşı daha dirençli bir tutum sergiledikleri görölmektedir.

Yaşlıların aile dinamiklerinde başka bir diğer dezavantajlı oldukları durum da hane halkının geniş aile yapısını oluşturuyor olmasıdır. Erkekler her ne kadar evlerini geçindiren olarak konuşlansalar da geniş aile yapılarında erkeklerin aile kurmalarına ve bu aileyi ayakta tutmalarına yardımcı olan diğer bireyler de bulunmaktadır. Fakat kadın; gelin olarak geldiği evde çoğu zaman kayınvalide ve kayınpeder, kayın, görümce gibi diğer bireylerin de yeme, içme, temizlik vb. ihtiyaçlarına cevap vermek zorunda kalmaktadır (Çetin-Kılıç, 2024, s.1741). Bundan dolayı kadın ve erkek rolleri ataerkil zihniyetin yönettiği geleneksel aile yapılarında daha keskin ve belirgin bir nitelik taşımaktadır.

2. Araştırma Yöntem ve Bulguları

2.1. Yöntem

Evlilik, iki kişi arasında özellikle de ilk gençlik yıllarında gerçekteştiriliyor algısına sahip olmasına rağmen her zaman öyle olmadığı da bilinmektedir. Özellikle modern toplumlarda ortalama yaşam süresinin uzamış olması, geleneksel yapılanmalardaki kadar bireylerin ve tercihlerinin birbirlerine yakın olmaması, boşanmalar sonrasında tekrar evliliklerin yapılmasında etkili olmaktadır. Eğitim süresinin eskiye oranla artmış olması, temel eğitim sonrasında bireylerin yaşam boyu öğrenme sürecine dahil olmaları ve sonrasında hayata bakış açılarının farklılaşması, doğdukları yerlerden farklı ortamlarda iş bulma şanslarının artmış olması ve küreselleşmenin de

etkisi ile farklı yerleşim yerlerinde hatta farklı ÷lkelerde hayatlarını sürdürme imkanı elde etmeleri, geleneksel değerlerin yerini evrensel değerlere bırakıyor olmaları gibi pek çok sebep, bireylerin eskiye oranla daha ileri yaşlarda evlenmelerine, evlilikleri bekledikleri gibi gitmediğinde de sonlandırarak yeni evlilikler yapmalarına uygun ortamlar sağlamaktadır.

Bu çalışmada Dünya Sağlık Örgütünün yaşlılık sınırı olarak kabul ettiği 65 yaş ve üzerindeki bireylerin evliliğe bakış açılarının ne olduğu, süreç içinde evliliğe bakış açılarında bir farklılık olup olmadığı tartışılacaktır. Bu sebep ile Kırıkkale ilinde yaşayan 65 yaş üzerindeki hem kadın hem de erkeklerle yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu, teorik bilgiler ışığında ve nitel araştırma yönteminin kurallarına sadık kalınarak hazırlanılmış ve sahada formun pilot uygulamaları yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında formda gerekli düzenlemeler yapılarak görüşmelere başlanılmış ve cevaplar tekrarlanıncaya kadar görüşmelere devam edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler sosyolojik bakış açısı ile değerlendirilerek bireylerin yaşlarının, cinsiyetlerinin evliliğe bakış açılarında yaşam içinde bir farklılık oluşturup oluşturmadığı, bir farklılık olduğunu savunan ve savunmayanların bu düşüncelerinin arkasında yatan sosyolojik sebeplerin neler olduğu tartışılmaya çalışılmıştır.

Görüřmeler, 2024 Mart- Aralık tarihleri arasında Kırıkkale' de Hüseyin Kahya Parkı olarak bilinen parka gelen 65 yař üstü bireylerle gerçekleştirilmiştir. Bu parka genellikle yaşlıların geliyor olması sebebi ile yaşlılara bu parkta ulaşma ve yaşlılarla görüşmeleri burada gerçekleştirebilme şansının fazla olması, araştırma alanı olarak bu parkın sečilmesinde etkili olmuştur. Günün belirli saatlerinde yaşlılar bu parkta toplanarak sohbet ettikleri için birbirlerini tanımakta ve iletişimlerini sürdürmektedirler. Bu parka gelen ve 65 yař üzerinde olan bireylere konu hakkında bilgi verilerek amaçlı örneklem yöntemi ile ulaşılmıştır. Konu ile ilgili 27 yaşlı bireye görüşme talebinde bulunulmuştur. Bu yaşlılardan bir çift, mensubu oldukları tarikatın bu konu ile ilgili görüşlerini belirtmelerine izin vermeyeceği gerekçesiyle görüşmeyi reddetmiştir. Geriye kalan katılımcılardan 11 erkek, 10 kadın olmak üzere toplamda 21 yaşlı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüřme talebine olumlu cevap vermeyen kadınlar genellikle eşlerinin izin vermeyeceği, evliliğin mahrem bir konu olduğu ve başkasıyla konuşmaya açık birisi olmadığı, herhangi bir sosyal medya platformunda görünme endişesi gibi bahaneler nedeniyle görüşme talebini reddetmişlerdir. Görüřme talebini kabul etmeyen erkekler ise genellikle evliliğin mahrem bir alan olduğu düşüncesi, evliliği ve eři namus gibi gör÷l÷yor olması, herhangi bir sosyal medya platformunda görünme endişesi gibi nedenlerle görüşmeci olmayı reddetmişlerdir.

2.2. Araştırma Bulguları

2.2.1. Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

Görüşmecilerin demografik bilgilerine bakıldığında yaşlı bireylerle yapılan nitel bir çalışma olduğu için katılımcıların tamamının 65 yaş ve üzerinde olduğu 11 görüşmecinin erkek, 10 görüşmecinin de kadın olduğu gör÷lmektedir. Görüşmecilerin yaşlarına bakıldığında; 65-69 yaş aralığında: 6 erkek, 4 kadın ile, 70-74 yaş aralığında: 4 erkek, 4 kadın ile, 80 üzeri bir erkek ve 2 kadın ile görüş÷lmüş olduğu dikkati çekmektedir. Katılımcılardan 14' ü evli olup 7' sinin eşinin öldüğü veya boşandıkları tespit edilmiştir. Medeni durumlarını dul olarak tanımlayan görüşmecilerin 5' i kadındır. Erkek katılımcılardan birisinin iki evliliğı olduğu, ikinci eşini hastalıktan kaybettiğı görüşme sırasında öğrenilmiştir. Buna göre görüşmeciler arasında sadece bir erkeğin ikinci evliliğı bulunmaktadır. Katılımcılar arasında çocuğı olmayan sadece bir kişi, torunu olmayan dört kişi bulunmaktadır.

Katılımcıların ekonomik durumlarına bakıldığında hiçbir gelirinin olmadığını, çocukları tarafından ihtiyaçları karşılanarak hayatlarını sürdürdüklerini söyleyen üç kadın bulunmaktadır (TÜİK, 2024). TÜİK 2022 verilerine göre yaşlı bireylerin iş gücüne katılma oranı %21,7 olarak belirlenmiştir. Bu oranın %20,0' ı erkekleri, %6,1' i ise kadınları oluşturmaktadır. İstihdam oranı ise %19,3' ü erkekleri, %6,0' ı kadınlardan oluşmaktadır. Bu da öncelikli olarak yaşlı nüfusun yoksulluğunu artırırken paralel olarak yaşlı kadınların yoksulluk oranını da artırdığı gör÷lmektedir. TÜİK 2022 verilerine göre yaşlı nüfusu arasında yoksulluk oranı %21,7 olarak tespit edilmiştir. TÜİK 2022 verilerine göre aktif çalışan yaşlı nüfusunun %57,7' sinin tarım sektöründe çalıştığı tespit edilmiştir. Gör÷ldüğü üzere çalışan yaşlı kadın sayısı oldukça düşüktür. Ev dışında çalışmayan bu kadınların ev içinde uzun mesailerinin olmasına rağmen gelirlerinin ve emeklilik şanslarının ya da maaşlarının olmaması ve “ev hanımı” olarak nitelendirilmelerinin bir uzantısı görüşme grubuna da yansımış gör÷nmektedir. Katılımcılar arasında sadece bir erkek, esnaf olduğunu ve düzenli bir gelirinin olmadığını söylerken diğeri katılımcılar kendilerini emekli ve çalışan olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların en düşük gelirlerinin 12.000 TL yani en düşük emekli maaşı olduğu, en yüksek gelirin de aylık ortalama 40.000 TL geliri bulunan bir esnaf olduğu öğrenilmiştir. Eşleri ölmüş olan kadınlardan üçünün çocukları tarafından bakıldıkları, birisinin eşinin emekli maaşını aldığını, birisinin de kendi emekli maaşının olduğu tespit edilmiştir. Özellikle kadın katılımcıların eşlerinin maaşlarını/gelirlerini kendi gelirleri gibi ifade etmiş oldukları dikkati çekmiştir.

Katılımcılar arasında hiçbir mal varlığı olmayan 4 kişinin olduğu bunlardan üçünün kadın olduğu, sadece bir erkek olan katılımcının 65 aylığı ile geçimini sağladığı, kadın olanların ise bakımlarını çocuklarının üstlendiğı öğrenilmiştir. Görüşmecilerin mal varlıklarına bakıldığında 6

kadın katılımcının birer evlerinin olduğu, bir kadın katılımcının 2 evi, 3 kadın katılımcının herhangi bir mal varlığının olmadığı; 7 erkek katılımcının birer evlerinin, bir erkek katılımcının bir ev, bir araba ve bir de yazlığının olduğu, iki erkek katılımcının bir ev ve bir arabaya sahip olduğu, bir erkek katılımcının herhangi bir mal varlığının olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcılar arasında yabancı uyruklu bulunmamakta olup katılımcıların tamamı Kırıkkale'nin merkezinde yaşamaktadır.

2.2.2.Evlilik Nedir? Neden Yapılır?

Her insanın evliliğe dair bir düşüncesi bulunmaktadır. Ancak görüşmeler sırasında görüşmecilerin 65 yaş ve üzerinde olmalarından kaynaklanan sebeplerden olsa gerek kendi tecrübelerinden hareket ile evliliği tanımladıkları dikkati çekmektedir. Aynı şekilde kadın ve erkeklerin evliliği tanımlama ve evliliği neden yaptıklarına verilen cevaplarda cinsiyetin de belirleyici bir unsur olduğu fark edilmiştir. Bu sebep ile kadın ve erkek görüşmecilerin evlilik tanımları ve evliliğin neden yapıldığı ile ilgili görüşleri ayrı ayrı verilecektir.

Bizim oralarda askerden gelince evlendirirler. Sormazlar  yle hazır mısın değil misin? şimdikiler bir nazlanıyor bir seçiyor. Ben karımı evlendiğim gün sevmeye başladım. (G17)

Yaşın gelince buluğa erince evlenirsin.  ocuk yaparsın yuva olursun. Sorumluluğun artar. Yükün artar. Evlenince kendi anne babanı unutursun. Valla ben unuttum. Karımla ikimiz yuva olduk, o bana ben ona destek oldum. Hastalandı ben ona baktım, o bana baktı. Evlilik işte bu kızım. Benim kardeşlerim hastalansam bana bakmaz. Eşim markete gitse gelmesini beklerim. Evliliğimin ilk zamanları aileme eşime bu kadar düşkün değildim. Ama şimdi öyle mi insan düşkün oldukça karısına da düşüyor. (G21)

Görüşmeci erkeklerin ifadelerine bakıldığında yaşlarından kaynaklanan sebeplerle olsa gerek kendi istedikleri zamanda ve istedikleri kişilerle evlenemediklerine dikkat çekmiş oldukları g r lmektedir. Ancak bu durumdan şikâyet etmek yerine birbirlerini nasıl kabullendiklerini ve sevdiklerini belirterek günümüz evliliklerine yani en ufak bir tartışma veya sorunda boşanmayı düşünen, birbirlerine mecburiyetle değil de sevgiyle bağlanan, sorumluluklarını paylaşan ve birbirine ihtiyaç duymaktan çok saygı duyan bireylerin oluşturduğu evliliklere göndermede bulunmaktadır. Erkek görüşmeciler evliliği; sorumluluk almak, para kazanarak ayakta durmak ve sorumluluğunu hissettikleri aile bireylerinin bakımını ve ihtiyaçlarını karşılamak, ezmek, ezdirmemek, kök aileden farklı bir ailesi olduğunun farkında olmak vb. şeklinde ifade ettikleri g r lmektedir. İfadelere bakıldığında ve görüşmeler gerçekleştirilirken edinilen gözlemlere dayanarak 65 yaş ve üzerindekilerin evliliği uzlaşı ve kendilerine düşen sorumluluklar üzerinden değerlendirdiklerini söylemek mümkün görünüyor. Bu sorumlulukları ne derece hissettiklerini 16 numaralı görüşmeci erkek şu net ifadeleri ile ortaya koymaktadır: “Anyayı, Konya’ yı, dünyanın kaç bucak olduğunu anlamak demek evlilik. Başka diyecek bir şey yok.” (G16)

Görüşme grubundaki kadınların evliliği erkeklerden farklı tanımlayıp tanımlamadıklarına bakmak için bu sefer de kadınların evlilik ile ilgili ifadelerine bakmak gerekir.

Evlilik fedak rlık demek. Kocana, çocuğuna, kendi ailenden çok eşinin ailesine sürekli fedak rlık yapmak. Kendini bir kenara koyup hep başkalarını düşünmek... (G9)

Valla ben evlendiğimi, aileyi çocuğum olunca anladım. Sanki y k m yüze, bine katlandı. (G3)

 ocuk doğurmak, öz aileni sürekli özlemek. Birine muhtaç olmak çalışıp para getirecek de yiyeceğiz diye beklemek. Babamın evindeyken hiç aşı düşünmezdim. şimdi pişiren benim ya herhal ondan bugün ne yiyecek. Bu koca adam bugün ekmek getirecek mi deyin öyle bekler dururdum. Bebeled başımda beklerdi. O zaman bu durum öyle zor gelirdi bana anlatamam ne deyin evlendim diye düşünürdüm. Ama ne  are evlenmeyen mi var da ben de evlenmeyim. (G1)

Kadınların ifadelerine bakıldığında evliliği özellikle ev içi sorumlulukları alma olarak tanımladıkları ve bu sorumluluğun kendilerine son derece ağır geldiğine vurgu yaptıkları dikkati çekmektedir. Kadınlar özellikle de çocukları olduktan sonra kendilerinden önce çocuklarını düşünmek zorunda kaldıklarını, ev dışına  ıkmamalarının erkeğe bağımlı olmalarında etkili olduğunu belirterek neden evlendiklerini sorguladıklarını belirtmektedirler. 1 numaralı görüşmeci kadının belirtmiş olduğu gibi kadınlar neden evlendiklerini sorgularken aynı zamanda bütün kadınların evlenmeleri gerektiğine, eşlerinin olmaması halinde kadınların kendilerini ait hissedebilecekleri, hayata tutunabilecekleri şartları kaybettiklerine vurgu yapmaktadırlar.

Kocam sizlere ömür, çocuklar da her biri bir yerde. Yuvam da yok, ocağım da. Evlilik koca kahrı demektir. şimdi o gedince bana can yoldaşımış. İlk başlarda çok d verdi. Sonra sonra vazge tiydi. O zamanlar evlilik cefa çekmek gibi gelirdi. şimdi evlilik deyince aklıma çocuklarla kocamla birlikte yaşadığım zamanlar geliyor. Evlilik de aile de yuva da onlarımış. (G6).

6 numaralı görüşmeci kadın evliliklerinin ilk yıllarında eşinin kendisine şiddet uygulamasına rağmen eşi öldükten sonra olumsuzlukları hatırlamak yerine yaşamış oldukları güzel günleri düşünerek evliliği olumlu olarak değerlendirdiğini yukarıdaki ifadeleri ile açıkça ortaya koymaktadır.

Kadın ve erkek katılımcıların ifadelerinden evliliğe karşı bakış açılarının cinsiyete göre farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Kadın katılımcılar evliliği; yuva,  ocuk doğurmak, sevmek, saymak, dört duvarı ev yapmak, evin temizlik ihtiya ını gidermek, yemek yapmak vb. gibi anlamlar yüklerken, erkek katılımcıların evin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamayı, aile bireylerini korumayı önemsedikleri anlaşılmaktadır.

Erkek ve kadın katılımcıların cevaplarından evliliği, toplumun kendilerine yüklediği cinsiyet rollerine göre yorumladıkları, evliliği yabancı biri ile akraba olmak ve yeniden doğmakla bağdaştırdıkları, yaşlı bireylerin evlilik ile günümüzdeki evliliklerde kök ailelerinden daha çabuk koptukları anlaşılmaktadır. Yaşanılan dönem, toplumsal baskı veya kültürel taleplerin evliliği, cinsler arasındaki ilişkiyi şekillendirdiği g r lmektedir. Katılımcıların neredeyse hepsi evlenmeden önce eşine karşı bir duygu beslemediğini, birbirlerini zamanla sevdiklerini, görücü usulü ile evlendiklerini,

hastalıkta sağlıkta birlikte olduklarını belirtmişlerdir. Bu durumun eşleri birbirlerine daha çok yakınlaştırdığını,  ocuk ile birlikte evliliğin bir aileye ve yuvaya dönüştüğünü, her iki bireyin de ortak bir fedak rlık temelinde birleştiklerini özellikle kadınların evliliği  ocuk doğurmak ve onların bakımını sağlamak, zorluk çekmek, koşulsuz sevmek olarak nitelendirdikleri, erkek katılımcıların ise kendilerine muhtaç olan kadın ve çocukların bakımını sağlamak, yuva olmak, koşulsuz sevmek, çalışmak çabalamak olarak nitelendirdikleri tespit edilmiştir.

2.2.3. Evlilik Mutluluk Getirdi mi?

Evlilik ve mutluluk arasında çoğunlukla bağlantı kurulmaktadır. Görüşmecilere evliliğin mutlu olmalarında etkisinin olup olmadığı ile ilgili düşünceleri sorulduğunda alınan cevaplar aşağıda verilmiştir.

Daha ne isterim. Karnımız a  kalmadı. Arada sırada eve tavuk alırdı o bile bana sürpriz gibi gelirdi. Mutlu olurduk. (G3).

Gençliğimde kocamdan dayak yedim. şimdi g  t  gitti. Ne olursa olsun o varken mutluymuşum. şimdi öyle çocukların eline bakıyorum. Eşim artık ne istediğimi, neye ihtiyacım olduğunu bilirdi. şimdi çocuklara söylemeye çekiniyorum. (G5).

Görüşmecilerin ifadelerine bakıldığında hem kadınların hem de erkeklerin genellikle evlilikten beklenti düzeylerinin çok yüksek olmadığı dikkati çekmektedir. Birbirlerini eş olarak seçtikten sonra veya eş olmaları için şartlar oluşturulup kendi iradeleri dışında da olsa evlilik kararları alınıp evlendirildikten sonra ufak şeylerden de olsa mutlu olup o evliliği sürdürmeye gayret ettikleri anlaşılmaktadır. Görüşmeci kadınların eşlerinin evin ekonomik ihtiyaçlarını karşılıyor olmalarını, erkeklerin de evin içindeki işleri eşlerinin yapıyor olmalarını  nemstedikleri, eşleri bu beklentilerini karşıladığında olumsuzluklarla mücadele edebildiklerine vurgu yaptıkları görüşmeler sırasında dikkat çeken önemli bir unsur olmuştur. Özellikle kadınların eşlerinin kendilerine geçmişte şiddet uygulamış olmalarını bir şekilde söylemeye çalışmaları ancak yaşanan olumlu şeylerin olumsuzlukları görmezlikten gelerek mutlu olmalarında etkili olduğuna yapmış oldukları vurgular dikkat çekici bulunmuştur.

Görüşmecilerin, günümüz toplumlarında beklenti düzeyinin fazlalığına ve bu beklentiler karşılanamadığında yaşanılan olumsuzlukların eşlerin ve aile bireylerinin mutsuzluklarının kaynağı olduğuna yapmış oldukları vurgu son derece düşündürücü bulunmuştur.

Ne bileyim yavrum mutluyuz herhalde. şimdi düşünüyorum o zaman böyle  i ek böcek alma yoktu tabi ama bir şekilde beni mutlu etmeyi bilir. Ben onun urbasını hep temiz tutarım. Elimde yıkarım yine de temizlerim. Daha camiye hiç kokusuz göndermedim. Evi temizler yemeğini eksik etmem. şimdiye kadar da etmedim. O da beni eksik bırakmadı. Hiçbir şeyden eksik etmedi. şu komşuda şu var dedim hemen alama da bir süre sonra benim de oldu. Sağ olsun yerinde dursun. Mutluyuz çok şükür Allah başımdan eksik etmesin. (G2)

Kadının ifadelerinden de anlaşılacağı gibi ataerkil yapının kadını erkeğe özellikle ekonomik ve sosyal hayatta bağımlı hale getirmesi, kadının kendi ihtiyaçlarının karşılanmasında bir erkeğe ihtiyaç duyması etkili olmaktadır. Kendi ihtiyaçlarını çok uzun yıllar kendileri karşılayamayan kadınlar, eşlerini kaybettikten sonra ataerkil yapıyı içselleştirmiş olmalarından kaynaklanan sebeplerle çocuklarının yönetimine girmektedirler. Toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmelerinin bir sonucu olarak eşlerinin ihtiyaçlarını karşılamaları ile ilgili önemli bir sıkıntı yaşamazken evlatlarından beklenti içine girdiklerinde aynı rahatlığı yaşayamadıkları ifadelerinden de anlaşılmaktadır. Tüm bunlar daha geleneksel bir aile hayatı yaşayan 65 yaş ve üzerindeki grup kadın ve erkeklerin aile hayatını önemsemelerini, olumsuzlukları büyütme yerine olumlu olarak değerlendirmelerini ve eş kaybını hayatlarındaki önemli olumsuzlukların başına koymalarında etkili olduğu dikkati çekmektedir.

Görüşmeler sırasındaki gözlemlere dayanarak yaşlıların, evlilik kurumunu önemsediklerini, evliliklerini bir şekilde de olsa devam ettirmenin gerekliliğine inandıklarını, gençlikte yaşamış oldukları tartışmaların aslında önemsiz olduğu kanaatine vardıklarını söylemek mümkün. 11 numaralı görüşmeci erkeğin aşağıdaki ifadeleri bu gözlemi destekler mahiyettedir.

Mutluyduk tabi, eşim son zamanlarda kanser musibetine yakalandı. Birçok şeyi yapamazdı. Ben hem dışarda çalışır hem evde ona bakardım ona rağmen hiç şikâyet etmedim. Ama sağlığında pek çok kavga ederdik. Memnun edemezdim. Hastalığında o kavga ettiğimiz zamanları özledim. Biz o zaman kavga da etsek mutluymuşuz. (G11)

Görüşmecilerin evliliğin mutluluk getirip getirmediği ile ilgili düşüncelerine genel olarak bakıldığında hepsinin evliliklerinden dolayı mutlu olduklarını söyledikleri, mutluluklarının kaynağını da eşleri ile hayat sürmek, sağlıklı olmak, aile bireylerinin sağlıklı ve hep bir arada hayat sürmeleri, kimseye muhtaç olmadan bir ömür yaşamaları vb. sebeplere bağladıkları dikkati çekmektedir. 65 yaş ve üzerindeki bireylerin evlilik ile ilgili görüşlerini açıklarken kendilerinden daha fazla aile bireylerinin mutluluğunu önemsedikleri, almaktan çok vermeyi, azın çok kadar önemli olduğuna inandıkları, mutlu olmak için çaba sarf ettiklerine yapmış oldukları vurgu dikkat çekici bulunmuştur.

2.2.4. Evlilik Beklentisi

65 yaş üzerindeki kadın ve erkek katılımcılarla yapılan bu çalışmada katılımcıların evliliği olumlu tanımlıyor olmaları, evlilikten dolayı mutlu olduklarını söylüyor olmalarından dolayı evlilik beklentilerinin ne/neler olduğu, evliliklerinde bu beklentilerinin ne kadarının karşılandığı soruldu. Görüşmecilerin bu soruya vermiş oldukları cevaplardan bazıları fikir vermesi için aşağıda verilmiştir.

Benim evimi temiz tutsun önüme aş koysun yeter ondan başka bir şey beklemiyorum. Sağ olsun o da yapıyor Allah ondan razı olsun. (G12)

Eşimin çocuklarının benden talep ettikleri ihtiyaçları giderebilmeyi beklentim. Yine kendimden oldu. Onlar mutlu olsun istedim. (G20)

Çocuklarım iyi olsun mutlu olsun istedim. Mutlu olsunlar diye elimden geleni yaptım. (G19).

Hem erkek hem de kadın görüşmecilerin cevaplarına bakıldığında toplumsal cinsiyet rollerinin kendilerine ve eşlerine yüklemiş olduğu sorumlulukları yerine getirmiş olmayı önemsedikleri ve bu görevlerini yerine getirirken de kendi istek ve ihtiyaçlarından çok aile bireylerinin istek ve ihtiyaçlarını karşılamayı önemsemiş oldukları dikkati çekmektedir. Yukarıdaki erkek görüşmecilerin ifadelerine bakıldığında eşinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama ve onların mutlu olmaları için kendilerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirme isteğinde oldukları gör÷lmektedir. Aynı şekilde kadın görüşmecilerin de çocuklarının eğitim alarak iyi şartlarda yaşamaları için çaba sarf ettiklerini ve kendilerine dair beklenti düzeylerinin çok yüksek olmadığını, olan beklentilerinin de karşılandığını ifade etmiş oldukları ifadelerinden anlaşılmaktadır. “Tek beklentim çocukların okuması ve mutlu olması oldu. Okudular da sonra da unuttular bizi. Olsun mutlu olsunlar da herkes yerinde iyi olsun” (G1) “Ne beklentim olsun kızım çok şükür ihtiyaçlarım giderildi başka bir beklentim de yok” (G8)

Görüşmeler sırasında elde edilen gözlemlere dayanarak 65 yaş üstünde evlilik yapmış olan bu görüşmecilerin genellikle evlilik beklentilerinin son derece düşük olduğunu ve bundan dolayı beklentilerinin karşılandığını belirtmiş olduklarını söylemek mümkündür. Kadın görüşmeciler genellikle çocuk sahibi olmayı önemsediklerini ve çocuklarının olmuş olmasından dolayı mutlu olduklarını belirtmiş olup aynı zamanda çocuklarının mutlu olmasında ve namuslu bir şekilde hayatlarını sürdürüyor olmasında katkılarının olduğunu düşünmeleri gibi sebeplerle evlilikten beklentilerinin karşılandığını ifade etmektedirler. Erkek görüşmeciler ise ev içi işleri organize edebilecek niteliklerde eşlerinin olmasını, eşlerinin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesini yeterli görerek beklentilerinin karşılandığını belirttikleri dikkati çekmektedir. Bugünün yaşlı kuşağını oluşturanların evliliğı genellikle, birbirlerini sevmekten daha fazla önemseyen, saygı duyan ve hayatı kendileri ile paylaşabilen kişilerle gerçekleştirmeyi tercih ettikleri gör÷lmektedir. Onların dünyasından bakıldığında aile kurumu içinde bireylerin görevleri bulunmakta, bu görevler çoğunlukla toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinden belirlenmektedir. Bu da evlilik içi ilişkilerinin duygusal bağ olmaktan daha öte mantık ve akıl bağı ile gerçekleştiğı anlamına gelmektedir (Beck ve Gernsheim, 2014, s.55). Görüşmecilerin ifadelerinin, kabulleri destekler nitelikte olduğu dikkati çekmektedir.

2.2.5. Bekar Olmak İsterler mi?

Görüşmecilere bekar olmak isteyip istemeyecekleri sorulduğunda alınan cevaplarda cinsiyetin belirleyici bir unsur olduğu fark edildiği için kadın ve erkeklerin ifadeleri ayrı ayrı değerlendirilecektir. Görüşmeci erkeklerin bekar olmayı isteyip istemeyecekleri ile ilgili ifadelerinden bazıları fikir vermesi için aşağıda verilmiştir.

Bekar olmak istemezdim. Bekar kalsaydım ev olamadı derlerdi. Evlenmeyi beceremedi derler beni eksik görürlerdi. Maddi durumum iyi değildi. Ona rağmen kimseye evine bakamadı dedirtmedim. Taşı sıktım suyunu çıkardım. (G16)

Bizim zamanımızda bir askerlik bir evlilik erkekliğin şanı. Bekar kalmak ister miyim? Herkes kendi evi yuvası olsun derdine düşer. Ben de öyle halen bekar olmak istemem. Şimdi eşim vefat ettiğinden tek başıma yaşıyorum. Hayatın tadı tuzu yok. Sırtımda yük bekarlık. (G11)

Görüşmeci erkeklerin ifadelerine bakıldığında genç oldukları dönemdeki sosyokùltürel yapının, erkekliklerini ispat edebilmek için askerlik sonrasında kendilerini hemen evlenmeye zorladığını ortaya koymaktadır. Teorik kısımda bahsedildiği gibi erkeklerin evlenmeleri, bir evin, eşin ve çocukların sorumluluğunu almaları erkekliklerinin ortaya konulması açısından son derece önemsenmektedir. Günümüzde toplumsal cinsiyet algıları arasındaki fark eskiye oranla oldukça kapanmış olduğu için genç erkekler yaşı erkeklere oranla evlilik ve çocuk sahibi olmayı yaşlılar kadar yüksek oranlarda hissetmemektedirler. 20 numaralı görüşmeci kendi dönemlerindeki erkekler için evliliğin ne kadar önemli olduğunu, bu konudaki toplum baskısının ne derece şiddetli olduğunu şu ifadelerle net bir şekilde ortaya koymaktadır:

Bizim zamanımızda evlenmek Allah'ın emriydi. Askerden gelen oğlanı hemen baş göz ederlerdi. Ondan sebep bekar kalmak aklımızın ucundan bile geçmedi. Arkadaşlarım evlendi ben kaldım o zamanlar. Anam bana uygun bir kız bulamadı. Nasıl sıkıntıya düştüğümü hatırlıyorum. Bir zaman kahveye gitmedim bana bir şey diyecekler diye. Ne zaman sözüm kesildi kahveye gitmeye başladım. (G20)

Tüm bu ifadeler erkekler için evliliğin ne kadar önemli olduğunu ve bekâr olmaları halinde mutlu olamayacaklarını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Kadın görüşmecilere bekâr olmayı isteyip istemeyecekleri sorulduğunda erkekler kadar bekâr olmayı olumsuz olarak değerlendirmedikleri anlaşılmaktadır.

Şimdi olsa isterim. Bir işim olsun bekar oluyum. Sorumluluklarım olmasın. İsterim tabi ama şimdi isterim. Gençlik zamanlarımda bekar kıza kusurlu derlerdi. (G8)

Bekar olmak isterdim. Şimdi eşim yok. Göçtü gitti. Özlüyorum ama hayatımdan da memnunum. Sadece kendi evimde kendi başıma yaşamak isterdim amma işte yaşlılık düşsem kalsam kimsenin haberi olmaz. (G5)

Kadın görüşmecilerin ev içi sorumlulukların kendilerini yormuş olmasından kaynaklı sebeplerle bekâr olmayı şimdiki akılları ile isteyebileceklerine yapmış oldukları vurgu dikkat çekici bulunmuştur. Görüşmeler sırasında kadınların kendi gençlik yıllarında kadınların eğitimlerine devam ettirilmeyip evlendirilmelerinin tercih edildiğini, o dönemler içinde bulundukları toplum

şartlarında bunun normal olduğunu düşündükleri ancak günümüzde kız çocuklarının okutulması, çalışıp kendi paralarını kazanmalarından dolayı bekâr kalabileceklerini düşündükleri öğrenilmiştir. Kadınlar, kendi dönemlerinde erken yaşlarda evlendirildikleri için eşlerini kaybetmeleri durumunda zorluklarla karşılaşmalarına rağmen şimdinin kadınlarının kendilerine yetebildiklerine ve bekâr kalabileceklerine vurgu yapmışlardır. Görüşmeler sırasında kadınların hem ev içi hem de ev dışında kendilerine yetebiliyor olmalarının, eşin kendilerine destek olması halinde evliliğin tercih edilebilir olduğuna yapmış oldukları vurgu son derece düşündürücü bulunmuştur.

2.2.6. Evliliğin İyi ve Kötü Yönleri

65 yaş üzerindeki görüşmecilere, yaşları itibari ile geldikleri noktada evliliğin olumlu ve olumsuz yönleri hakkındaki düşünceleri soruldu. Birisi kadın üçü erkek olmak üzere dört görüşmecinin evliliği olumlu olarak değerlendirdiği, diğer görüşmecilerin evliliğin sorumluluktan kaynaklanan olumsuz yönlerinin de olduğunu düşündükleri ifadelerden anlaşılmaktadır.

Ne bileyim, evlilik iyi bir şey bence anne babanın baskılarından kurtuluyorsun. Ha tamam bir erkeğin baskıları başlıyor bu sefer ama anne babaninki gibi olmuyor. En azından sevdiğin koynuna girdiğin biri. Engel olsa da sınırlasa da sevdiğin için zor gelmiyor. Eşimi seviyorum demek ki ondan. Eşimin bana dediklerini ana babam dese zoruma gider. Eşim ne dese ben kendimi düzelttim. Kötü yanları değil de zorlukları elbet var ama bana zor gelmedi herif destek oldu bana birçok noktada. Bir kaynanam zordu. Onla geçinmek beni yordu. Bir de çalıştım ben bir süre. Hem iş hem ev bazen bana zor geldi. Evliliğin en güzel tarafı çocuklarım, kötü yanları ise eşin ile anlaşmazlık geçimsizlik, şiddet, dayak, bunlara katlanmak. (G8)

Evliliğin iyi yönü çocuklar... Kötü yönü sorumluluk, geçim sıkıntısı. (G4)

Görüşmeci kadınların ifadelerine bakıldığında eşle iyi anlaşılması durumunda evliliğin birtakım sorumluluklar getiriyor olmasına rağmen olumlu olarak değerlendirildiği, özellikle de çocuk sahibi olunduğunda evliliğin kazanca dönüştüğüne vurgu yapıldığı dikkati çekmektedir. Ama 7 numaralı görüşmeci kadının ifadelerinden anlaşılabileceği gibi çocuk sahibi olunmadığında kadınlar, evliliğin kazancından daha fazla erkeğin birtakım sorumluluklarını almak olarak değerlendirilebiliyorlar. “Ben evlenene kadar erkek donu görmediydim. Evliliğin kötü yanı bir erkeğin kıyafetlerini yıkamak karnını doyurmak yine de yaranamamak, anne olamamak, içimde öyle bir acı ki çocuğum olmaması ne desem boş. İyi yanı da ne bileyim başında biri var” (G7). Ancak katılımcının ifadesinin sonunda da vurgulamış olduğu gibi kadınlar çocuk sahibi olamasalar da toplumsal normların kendilerine öğretmiş olduğu, kendilerinin sorumluluğunu bir erkeğe vermiş olmayı ve toplumdan evli olup bir eşinin olmasından dolayı onay almayı önemsedikleri anlaşılmaktadır. Görüşmeler sırasında elde edilen bilgi ve gözlemlere dayanarak yaşlı kadınların eşlerinin olması durumunda toplum içinde daha rahat hareket ettikleri, kendilerini güvende hissettikleri, bundan dolayı evli olmayı önemsediklerini söylemek mümkündür.

Görüşmeci erkeklerin ifadelerine bakıldığında evliliği genel olarak olumlu olarak nitelendirdikleri ancak kadın ve çocukların sorumluluklarını yüklenmek zorunda kalmalarının kendileri için zor olduğuna dikkat çektikleri ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Senin eline kazancına bakanlar muhtaç olanlar var. Onlara bakmak yükümlülüğü zor. Benim hanım canı sağ olsun çok konuşuyor. Benim için evliliğin en kötü tarafı onu dinlemektir. Şimdi öyle değil duruldu biraz. İyi yönü de çocuklar... onları pek seviyorum. Bide şimdi ben hanım olmasa bir pantolon bir gömleği bir araya getirip yakıştırıp giyemem. Demem o. (G13)

Evliliğin kötü yanları da var desem yalan derim şükürsüzlük etmiş olurum. Benim kahrımı annem babam bile çekmezdi. Kötü yanı bence yok, iyi yanları ise eşimin varlığı çocuklarının varlığı. (G14)

Bu soruyu önceden sorsaydın sıralardım kötü yanlarını ama şimdi yok demek istiyorum. Yaş ilerledikçe çekilmez bir adam olduğumu eşimin bana evlilik içinde katlandığını fark ettim. Ölmeden önceki sitemleri beni çok üzerdi. Şimdi sitem değil de doğru sözler olduğunu gördüm. Yalnız kalınca anladım kıymetini. İkinci evliliği yaptım sağ olsun o da iyi bir kadın ama ilk eşim cefakarımış benim. Onun üstüne evliliğe kötü demek istemiyorum. İyi yönleri ise valla erkek olarak muhtacız onu gördüm kadına muhtacız biz. Annemize olduğu gibi muhtacız. İyi yönü evlilik ile eve gelen eş hem eş hem arkadaş hem de anne olmak zorunda kalıyor bize bir kadına sorsanız eminim kötü der. (G21)

Evlilik çok güzel bir şey ben tek başıma ne yapardım bilmiyorum. Eşim olmasa hiçbir şey yapamazdım. Yemek yapmayı bilmem, temizlik yapmayı bilmem ancak eşime yardım ederim. O yönlendirmese ne yapacağımı bilemem (G18)

İfadelere yansımış olduğu gibi görüşmeci erkekler evliliği, evin ekonomik ve güvenliğini sağlama görevini yüklenme olarak değerlendirmektedirler. Ancak bu fonksiyonun yükünü hissederken bir taraftan bu sorumlulukları yerine getirebiliyor olmanın hazzını yaşadıklarına dikkat çekmektedirler. Özellikle bu fonksiyonu yerine getirmeleri sebebi ile ev içinde ayrı bir statülerinin olmasını, nazlarının çekiliyor olmasının evliliğin kendilerine bir kazancı olarak değerlendirdikleri dikkati çekmektedir. Görüşmeler sırasında sık sık evlilik sayesinde nazlarının çekildiğine ve eşlerinin bu noktada hakkını ödemekte zorlanacaklarına yapmış oldukları vurgu dikkat çekici bulunmuştur.

2.2.7. İdeal Evlilik

Görüşmecilere ideal bir evliliğin nasıl olabileceğini düşündükleri sorulduğunda alınan cevaplar aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

İdeal evlilik anlayışlı, sevgi dolu bir evlilik işte kızım. (G9)

İdeal evlilik diye bir şey yok herkesin evliliği kendine göre ideal. (G1)

Yani ideal derken ne demek istedin bilmiyorum ama mükemmel evlilik yoktur. Her evlilikte mutlaka problemler vardır. Olur. Benimki bana ötekini de ötekine iyi. (G10)

Mutlu olduğun evlilik ideal olandır. Mutlu olan kişiye sorun. (G3)

İdeal evlilik birbirine saygı duyan, anlayış gösteren, zor zamanlarında birbirini bırakmayan iki kişinin yaptığı evliktir. Olabilir zor durumlar yaşanabilir, ekonomik zorluk olur, sağlık durumu olur. Sabretmeyi bilmeli. Bu hayat artık iki kişinin oluyor (G18)

Görüşmecilerin ifadelerine genel olarak bakıldığında evlilikte idealin kişiye ve onun beklentilerine göre değiştiğine vurgu yapmış oldukları gör÷lmektedir. Görüşmeler sırasında görüşmecilerin, gençlerin evlilikten beklenti düzeylerinin çok yüksek olduğuna, evlilikteki sorumlulukları paylaşmak yerine, kendi sorumluluklarını eşlerine yüklemeye çalıştıklarına vurgu yaparak kendi evliliklerini ideal evlilik olarak değerlendirmektedirler.

Tablo 1.

Demografik Bilgiler

Soru	1	2	3	4	5	6	7	8	9
K	Cin siye t	Yaş	Meden i Durum	Kaçı ncı Evlili k	Çocu k Sayısı	Toru n Sayısı	Gelir	İkamet	Mal varlığı
G1	K	66	Evli	İlk	3	4	Emekli (12.000)	Kent	1 Ev
G2	K	74	Evli	İlk	5	12	Emekli (12.000)	Kent	1 Ev
G3	K	66	Dul	İlk	5	5	Eşinin Emekli Maaşı (15.000)	Kent	1 Ev
G4	K	81	Dul	İlk	3	11	Eşinin Emekli Maaşı (12.000)	Kent	1 Ev
G5	K	73	Dul	İlk	3	4	Çocukları Bakıyor	Kent	Yok
G6	K	74	Dul	İlk	5	6	Eşinin Emekli Maaşı (20.000)	Kent	1 Ev
G7	K	69	Dul	İlk	Yok	Yok	Emekli (25.000)	Kent	2 Ev
G8	K	65	Evli	İlk	3	4	İşçi Emeklisi (20.000)	Kent	1 Ev
G9	K	72	Evli	İlk	2	5	Çocukları Bakıyor	Kent	Yok
G10	K	80	Evli	İlk	2	1	Çocukları Bakıyor	Kent	Yok
G11	E	65	Dul	İlk	3	6	Emekli (12.000)- Boyacı	Kent	1 Ev
G12	E	65	Evli	İlk	2	Yok	Emekli (12.000) Kahvehane	Kent	1 Ev
G13	E	69	Evli	İlk	3	7	Emekli (20.000) Emekli (12.000)	Kent	1 Ev 1 Araba

G14	E	69	Evli	İlk	4	9	Emekli (20.000)	Kent	1 Ev
G15	E	73	Dul	İlk	2	Yok	65 Maaşı	Kent	1 Ev
G16	E	66	Evli	İlk	3	Yok	Emekli (12.000)	Kent	1 Ev
G17	E	70	Evli	İlk	1	1	Emekli (12.000)- Emekli (12.000)	Kent	1 Ev
G18	E	80	Evli	İlk	1	2	Emekli (20.000)	Kent	1 Ev-1 Araba-1 Yazlık
G19	E	72	Evli	İlk	3	3	Emekli (12.000) Simitçi	Kent	1 Ev
G20	E	66	Evli	İlk	2	5	Esnaf (30-40.000)	Kent	1 Ev -1 Araba
G21	E	72	Evli	İkinci	3	2	Emekli (12.000) şoför	Kent	1 Ev

Sonuç

Modern toplumlardan çok geleneksel toplumlarda ailenin önemsendiği, gençlerin yaşlılar kadar evliliği önemsemedikleri, bu sebep ile de boşanmaların her geçen gün artış gösterdiği sık sık gündeme getirilmektedir. Ailenin güçlü olabilmesi için aile fertleri tarafından sorumlulukların mümkün olduğu kadar yerine getirilmeye çalışılması, devamlılığının sağlanması önemsenmelidir. Böyle bir çalışmada bütün yaş gruplarındaki bireylerin evliliğe bakış açılarını ortaya koymak mümkün olamayacağı için bu çalışmada 65 yaş ve üzerindeki bireylerle nitel araştırma yöntemi ile görüşmeler yapılarak, yaşlıların evliliğe bakış açıları ortaya konulmak istenmiştir.

Kırıkkale merkezinde yaşayan 65 yaş ve üzerindeki bireylerle yapılan bu çalışma verileri, bütün yaşlıların aileye bakış açılarını ortaya koymamakla birlikte, bu çalışmada görüşmeci olan 21 kişinin görüşleri üzerinden bir bakış açısı oluşturmaktadır. Buna göre yaşlıların evliliği önemsediklerini, aile bireyi olmanın kendilerine ciddi sorumluluklar yüklemiş olmasına rağmen bu sorumlulukları yerine getirmekten şikâyetçi olmadıklarını hatta bundan haz duyduklarını ortaya koymaktadır. Görüşmeler sırasındaki gözlemler dikkate alınarak, toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlara ev içi, erkeklere evin dışındaki sorumlulukları yüklediği hem eşlerinin hem kendilerinin bu sorumlulukları yerine getirebiliyor olmasını aile birliklerinin teminatı olarak değerlendirdiklerini söylemek mümkündür.

65 yaş üzerindikiler aile içinde olmayı önemsedikleri için ailenin devamlılığında kendilerine düşen görevleri yerine getirmeyi önemsemektedirler. Bundan dolayı hem kadınlar hem erkekler

kendi şartlarında bekâr olmayı istemeyeceklerini belirtmektedirler. Sadece görüşmeci kadınların, günümüz toplumlarında kadınların eğitimlerini tamamlayarak çalışıyor olmalarını önemsediklerini, ancak evlenmiş olmaktan özellikle anne olmaktan pişmanlık duymadıklarını, anne olmanın hazzını yaşadıklarını, bunun olması gereken olduğunu özellikle vurgulamış olmaları son derece düşündürücü bulunmuştur.

Görüşmecilerin evlilik içinde yaşanan olumsuzluklarının olduğunu, ancak bunların uzun dönemde yaşanan güzelliklerden dolayı önemli olmadığını, geriye dönüp baktıklarında özel durumlar hariç evli olmaktan şikâyetlerinin olmadığına vurgu yaptıkları dikkati çekmektedir. Eşlerini kaybedenlerin geçmiş günlerine duydukları özleme ve görüşmecilerin ideal evlilik tanımlarına bakıldığında kendi evliliklerini ideal olarak tanımlamaları, yaşlı bireyler arasında evliliğin olumlu olarak değeriendirildiğini ortaya koymaktadır.

Çalışmada torun sayısının yaşa göre değışkenlik gösterdiği, ileri yaşlardakilerin daha fazla torun sahibi olduğu gözlemlenmiştir. Yaşlı kadınların torunlarının bakımında önemli katkılar sağladıkları dikkati çekmektedir. Bu anlamda yaşlı bireylerin torunlarına bakım sağladıkları süreçte devlet tarafından desteklenmelerinin hem yaşlı kadınlara bir istihdam alanı oluşturacağı hem de çalışan kadınların çocuklarının bakımı konusunda endişe yaşamaları belirli ölçüde de olsa ortadan kaldırılmış olacaktır. Yaşlı bireylerin torunlarıyla kurdukları olumlu ilişkilerin hem nesiller arasındaki bağı güçlendireceğı hem de kültürel aktarımın daha sağlıklı bir şekilde sağlanacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda dede-babanne/anneanne ve torun ilişkilerinin güçlendirilmesi için projeler düzenlenmelidir.

Bu çalışma verilerinden hareket ile günümüzde boşanmalarda görülen artışın aksine yaşlıların evliliğı önemsemeleri, evliliğin devamlılığı için kendilerine düşen sorumlulukları yerine getirmeyi istekleri, gençleri boşanmaya götüren sürecin önlenmesi çalışmalarıda yol gösterici olabileceğı düşünülmektedir. Yaş grupları, evlilik beklentileri ve beklentilerin karşılanma oranları üzerinde yapılacak çalışmaların, ailenin güçlendirilmesi çalışmaları için son derece etkili veriler ortaya koyabileceğıne inanıldığı için bu tür çalışmaların sayılarının artırılması önerilmektedir.

Kaynakça

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2023). *Engelli ve yaşlı istatistik bülteni*. https://aile.gov.tr/media/135432/eyhgm_istatistik_bulteni_nisan_23.pdf İndirme Tarihi: 08.08.2025.

- Akış, A.G., ve Korkmaz-Yaylagül, N. (2021). Yaşam seyri perspektifi ve yaşlılık. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(38), 277-309. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.867560>.
- Akkaş, İ. (2024). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. *Erzurum Kültür Eğitim Vakfı Akademi Dergisi*, 28(22), 97-118.
- Beck, U., ve Gernsheim, E. B. (2014). *Distant love: Personel life, global age*. Polity Press.
- Cherlin, A. (1978). Remarriage as an incomplete institution. *Chicago Journal*, 84(3), 634-650.
- Cüceloğlu, D. (2021). *Evlenmeden önce*. Remzi Kitabevi.
- Çetin-Kılıç, M. (2024). Babalar ve oğullarının değerlendirmeleriyle toplumsal cinsiyet üzerine bir araştırma. *International Social Sciences Studies Journal*, 10(10), 1740-1753. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13990453>.
- Dağlı, Y. (2018). Yaşlılık dönemindeki bireylerin yaşlılığa ilişkin algılarının ve yaşam boyu öğrenme ihtiyaçlarının değerlendirilmesi. *International Balkan University Turkish Studies*, 13(27), 499-530.
- Duruel, D., ve Avşar Arık, I. (2023). Kırılğanlık, yaşlılık ve afet: Hak temelli yaklaşım etrafında bir tartışma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 334-352.
- Efe, A., ve Aydemir, M. (2015). Yaşlı kadın olmak: Psiko-sosyolojik kuramlar çerçevesinde yaşlılık ve kadın Isparta Huzurevi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(34), 193-223.
- Engin, M. (2022). Türkiye’de aile yapısının dönüşümü: Sorun ve beklentiler. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 123-136.
- Gedik, S. (2024). Aile içi şiddet ve boşanma: Kırıkkale örneği üzerine nitel bir çalışma. İçinde D. Şenol, G. Yıldız, ve A. Tekke (Edt.), *Toplumsal cinsiyetin izleri: Kadınlık ve erkeklik üzerine*, (173-218). Nobel Yayınları.
- Gürdaş, F. (2017). Geciken evlilikler ve aile içi yaşlı sorunları. *Yaşlanan Nüfus ve Sağlık Dergisi*, 32-35. https://www.medipol.edu.tr/sites/default/files/document/SD_44_32-35.sayfalar_Feyzullah_Gurdas.pdf.
- Gürel, M., Karaman, H., ve Yaman, Ö. M. (2024). Evsizliğin yaşlılık hali: Koşullar ve ihtiyaçlar bağlamında evsiz yaşlı olmak. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(90), 754-775. www.esosder.org.

- Kalaycı, E., ve Sütçü, S. (2023). Türkiye’de 65 yaş üstü kişilerin yaşlılık değerlendirmeleri: Doğu Karadeniz örneği. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 3(2), 52-68.
- Keser, N. (2019). Türkiye’de yaşlı yoksulluğu sorununa yönelik bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 30(2), 739-764. <https://doi.org/10.33417/tsh.572234>.
- Krekula, C. (2021). Perspektif the olderism, In H. Jonson (Eds.), *Older and olderism* (pp. 59-79). Social Work Press.
- Macit, Y. (2020). Türkiye’de aile ve sosyal yapıda meydana gelmesi düşünülen değişimlerin, yaşlanma, yoksulluk ve evlilik kurumu açısından değerlendirilmesi. *Kırşehir Abi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 149-157.
- Ozansoy-Tunçdemir, N. (2022). Hegemonik erkeklik bağlamında erkeklerin cinsellik ve bekaret hakkındaki düşünceleri. *İmgelem*, 6(10), 307-330. <https://doi.org/10.53791/imgelem.1069942>.
- Özdemir, Ş., Vatandaş, C., ve Torlak, Ö. (2009). Sosyal problemleri çözmede aile yaşam döngüsünün önemi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 7-18.
- Özer, N., Yıldıztekin, A., Gül-Er, H., Gündüz, R., Sezen, Ş., ve Doğan, T. (2021). *Değişen evlilik örüntüleri, boşanma ve yaşlanma*. Mutlu Aile Mutlu Çocuk Derneği.
- Pamuk, D. (2018). Yaş ve toplumsal cinsiyetin kesişimselliği: Toplumsal cinsiyet ve yaşı oluşturma. *Senex Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 2, 74-84. <https://doi.org/10.24876/senex.2018.10>.
- Phillipson, C., ve Allan, G. (2004). Aging and the life course. In scott, J., Treas, J., Richards, M., (Edt). *The Blackwell Companion to the Sociology of Families* (ss. 127-141). Blacwell Publishing.
- Polivka, L. (2000). Postmodern aging and the loss of meaing. *Journal of Aging and Identity*, 5(4), 225-235.
- Şenol, D., ve Kılıç, S. (2021). Kadın, namus ve boşanma üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Pearson Journal Of Social Sciences & Humanities*, 16(6), 189-218. <https://doi.org/10.46872/pj.417>.
- Şentürk, Ü. (2020). Yaşlılığı toplumsal kılan unsurlar. İçinde Y. Başkan (Edt.). *Sabit Duman armağanı* (ss. 121-149). Sonçağ Akademi.
- Tansel, B. (2023). *Felsefe’ de ve Sosyal Bilimlerde Yaşlılık*. Nobel Yayınları.

Taşçı, C., ve Görgün-Baran, A. (2023). Yaşlanmanın geleceği ve yapı-birey ilişkiseliliği çerçevesinde yaşlılarda yaşam kalitesinin önemi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 16(1), 34-48. <https://doi:10.46414/yasad.1263308>.

Tekin, H. H., Baygeldi, M. R., Erbaş, B., ve Aygün, H. M. (2024). *Yaşlılık ve güvenlik*. Polis Akademisi Yayınları.

Tuna-Uysal, M. (2024). Erken evlilik yapmış yaşlı bireylerin evlilik deneyimleri üzerine bir çalışma. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3), 368-389. <https://doi:10.18026/cbayarsos.1514957>.

Türkiye İstatistik Kurumu (2024, Mart 27). *İstatistiklerle yaşlılar*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2023-53710#:~:text=Ya%C5%9Fı%C4%B1%20n%C3%BCfus%20olarak%20kabul%20edilen,10%2C2'ye%20y%C3%BCkseldi> (Erişim Tarihi: 26.01.2025).

Yalçın, M. (2024). Kadının güçlenmesinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(3), 1125-1146. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1460869>.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız çift kör hakem.

Yazar Katkısı: Dolunay Şenol %50 ve Sümeyye Gedik %50 oranında katkı sağlamıştır.

Özgünlük Beyanı: Bu makale, yayımlanmış hiçbir çalışmadan üretilmemiş tamamen özgün bir çalışmadır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma için Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 24.06.2024 tarih ve 06 sayılı etik kurul izni alınmış olup dergi sistemine yüklenmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: External Independent double blind review.

Author Contribution: Dolunay Şenol contributed 50%, Sümeyye Gedik contributed 50%.

Statement of Originality: This article is a completely original work that has not been derived from any published work.

Statement of Support and Acknowledgments: No support was received for the study.

Ethical Approval: For this study, ethics committee permission was obtained from the Kırıkkale University Social and Human Sciences Research Ethics Committee with the date 24.06.2024 and number 06 and uploaded to the journal system.

Conflict of Interest Statement: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.